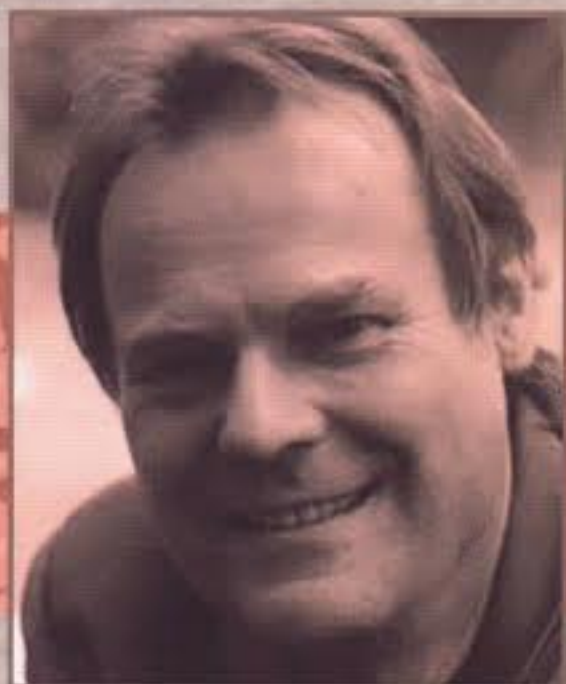

PETER
SCHNEIDER

LÁSKY
MOJEJ MATKY

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Edícia _____ knižnica
svetových
autorov _____ zv. 19

Originally published in German language as „Die Lieben meiner Mutter“
by Peter Schneider

Copyright © 2013, Verlag Kiepenheuer & Witsch GmbH & Co. KG,
Cologne/Germany

Translation © Peter Kubica 2015

Cover Design © Ľubica Končeková 2015

Slovak Edition © Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,

spol. s r. o. Bratislava

e-mail: vsss@stonline.sk

<http://www.vsss.sk>

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vyšlo s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATEĽSTVO

SPOĽKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

Peter Schneider: Lásky mojej matky

Z nemeckého originálu Peter Schneider DIE LIEBEN MEINER MUTTER

preložil Peter Kubica

Zodpovedná redaktorka Marta Činovská

Návrh a realizácia obálky a sadzba Ľubica Končeková

Tlač PM Turany

Prvé slovenské vydanie

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-872-8

PETER SCHNEIDER

LÁSKY MOJEJ MATKY

PETER SCHNEIDER

LÁSKY MOJEJ MATKY

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Pre mojich súrodencov
a pre Lenu a Marka

1

Na čierno-bielych fotografiách so zúbkovanými okrajmi svoju matku takmer nespoznávam. Nie je to matka, na ktorú si spomínam – nežná a ochraňujúca, občas príliš smutná, potom zase ako neovládateľný živel. Na fotografiách vidieť mladú, útlú osôbku, väčšinou vo vlastnoručne ušitých šatách, zvyrazňujúcich jej driek a prsia. Špinavoblond vlasy, sčesané z čela jej siahajú po plecيا. Stisnuté úzke pery, občas pootvorené ako pri nádychu. Takmer bez úsmevu, dokonca ani s tým nanúteným od fotografa, o ktorý sa vojnová generácia usilovala nasilu aj za tých najhorších okolností. A tak sú z tých čias uložené vo fotoalbumoch fotografie miliónov rodinných príslušníkov, ako sa bezdôvodne smejú. Na fotografiách vidím vážnu mladú ženu, ktorá pôsobí, akoby nič nepredstierala a ani nezatajovala. Iskrenie, ktoré z nej podľa svedectiev jej ctiteľov vyžarovalo, nezvečnil žiaden fotograf. Ak bola v kruhu svojich priateľov považovaná za hviezdu, za svetlo, za žiarivé zjavenie, potom bolo stvárnenie tejto roly určené pre iné prostriedky, než akými sú fotografie.

Desiatky rokov patrila škatuľa na topánky k veciam, ktoré som si pri každom sťahovaní bral so sebou. Obsahovala listy mojej matky – listy, ktoré napísala švabachom ceruzou či atramentom na biely alebo žltý papier.

Často na listoch formátu A5, ktoré vytrhla zo školského zošita alebo zápisníka.

Tu a tam som si na škatuľu spomenul, pretože som ju nevidel celé roky. Potom som ju v záchvate neurčitého strachu zo straty hľadal a nemohol nájsť. Keď sa pri ďalšom sťahovaní opäť zjavila, pocítil som úľavu, akoby som objavil niečo pre mňa nekonečne dôležité. Vrhol som sa na ňu, aby som si prečítal niektorý z listov. Ale nikdy sa mi nepodarilo rozlúštiť viac ako pár útržkov viet. Zase som to vzdal ako mnohokrát predtým – ťažko povedať, či z odporu voči námahe z čítania, ktorý vyvolával reflex odkladania, alebo obava z objavov, o ktorých som radšej nechcel nič vedieť, bola silnejšia. Páčilo sa mi motto, ktoré vyznával Bob Dylan: „*Don't look back!*“ Objav sám seba, zbav sa všetkých väzieb, ktoré si si nevybral sám, a najmä tej časti minulosti, ktorú si nemohol ovplyvniť – čiže detstva!

Jedna stará priateľka, ktorá vedela o týchto listoch, mi dala radu, nad ktorou som sa dlho zamýšľal: „Listy rodičov, ak neboli určené ich vlastníčkovi, treba nahádzať do napustenej vane bez toho, aby ich čítal.“ Veta sa hodila k nedôvere, ktorá sa vyvinula v „povojnových deťoch“ voči vlastným rodičom. Hodila sa aj k môjmu projektu sebaobjavovania. Zároveň sa mi zdal takýto čin príliš dramatický a nie celkom účinný. Ako je potrebné zaobchádzať s listami, ktorých písmo sa vo vode nerozpúšťa, pretože sú napísané ceruzou? Ceruza je trvácnejšia ako atrament.

To, čo ma napokon priviedlo k tomu, aby som listy rozlúštil, bola skutočnosť, že som po tridsaťročnom man-

želskom živote a odsťahovaní detí opustil spoločný byt a zostal sám so škatuľou. S adresátkou mojej stroškotanej lásky som viedol nekonečné monológy. Hľadal som vysvetlenia a každý deň som nachádzal iné, ktoré nič nevysvetľovali – a zrazu som chcel vedieť, čo bolo v listoch mojej matky.

Začal som tým, že som listy bez dátumov zoradil podľa dátumov na poštovej pečiatke, ak tam boli obálky. Prekopíroval a pozväčšoval som ich v nádeji, že takto dokážem rozlúštiť písmo, narýchlo nahádzané na papier. Stiahol som si z internetu prepis švabachu, ale aj napriek tomu som v rukopise svojej matky objavil iba pár písmen. Pod slová a časti viet, ktoré som rozlúštil, som si poznačil ich preklad. Po čase mi nečitateľné pasáže medzi slovami nedali pokoj. Zdalo sa mi, akoby mi hovorili niečo, čo si súrne vyžaduje byť rozlúštené. Niekdajšia netrpezlivosť a nechúť zaoberať sa ďalej listami mi zrazu pripadali detinské, akoby išlo o celoživotné vzdorovanie. Listy mi ponúkli príležitosť priblížiť sa a spoznať matku, na ktorú mám iba zopár zreteľných spomienok. Ale poháňalo ma aj niečo iné: Tušenie, že sa z listov dozviem niečo aj o sebe a o osude, ktorý môj život ovplyvnil silnejšie, akoby som si uvedomoval. Mal som pranie zmieriť sa so svojou matkou. Alebo to bola skôr matka, ktorá by sa mala uzmierniť so mnou? Videl som ju naposledy, keď som mal osem.

Za pomoci Gisely Deusovej, ktorá nebola staršia ako ja a tiež sa nikdy neučila švabach, sa podarilo prečítať jeden list po druhom. Už ako dieťa sa snažila rozlúštiť listy svojich rodičov, napísané cudzím písmom. S rastú-

cou zvedavosťou sa Gisela Deusová začítala do rukopisu a duševného rozpoloženia mojej matky. Ale ani jej sa nepodarilo rozlúštiť všetky slová. Postupom času sa v nej rozvinul akýsi druh loveckého inštinktu, ktorý ju hnal pri hľadaní po otáznom slove či úryvku vety tak dlho, až jej napadlo riešenie. Keď sa nehýbala ďalej, tak si vraj uvarila kávu, zapla televízor alebo išla na nákupy. Ale ako mi prezradila, celý čas sa v myšlienkach nechtiac vracala k spornej pasáži listu. A zrazu mala pred svojím vnútorným zrakom riešenie. Väčšinou jej pomohlo, keď sa vcítala do spôsobu vyjadrovania a duševného rozpoloženia mojej matky. Čudovala sa, prečo som si ja nikdy nedal tú námahu. Vraj stačilo iba chcieť, a dokázal by som tie listy prečítať.

Z prekladateľky listov mojej matky sa v priebehu mesiacov a rokov Gisela stala nenahraditeľnou partnerkou našich rozhovorov. Spočiatku sme spoločne lúštili iba niektoré z nečitateľných slov. Neskôr nám išlo viac o význam celej vety, o jej zaradenie do kontextu, o osobu autorky. Giselu Deusovú listy čoraz viac vtáhovali do svojej atmosféry, žila s nimi a začala sa identifikovať s ich autorkou. Bytostne vnímala melancholickú melódiu listov a krásu viet, ktorými moja matka vyjadrovala svoje nálady. Vraj keď niekedy stála vo vetre na studenej železničnej stanici, schádzali jej na um pasáže z naposledy prekladaných listov, až mala z toho na chrbte husiu kožu. Stala sa matkinou advokátkou a jednotlivé listy obhajovala pred mojím výkladom. Niekedy sme sa aj pohádali a ja som mal dojem, že oproti mne nesedí lúštitelka listov, ale ich autorka.

V listoch sa mi odhaľovala mladá žena, akú som nepoznal. Matka, ktorá sa trápila kvôli svojim deťom a odvážne i s rozvahou sa rozhodla utiecť s nimi z najvzdialenejšieho severovýchodu Nemecka do najjužnejšieho cípu Bavarska. Manželka, ktorá posielala svojmu manželovi Heinrichovi popri tisíckach správ o každodennom živote a dobrom stave detí nežné, ale občas aj náladové náznaky svojej lásky. A zasnívaná žena, zmietaná vášňou k Andreasovi, priateľovi a kolegovi jej manžela.

Predovšetkým som však spoznal autorku listov, ktorá bola vydaná napospas výkyvom nálad od chuti do života až po zádumčivosť. Ale aj vo chvíľach úplného zúfalstva disponovala očarujúcimi vyjadrovacími schopnosťami. Písanie bolo pre matku očividne prostriedkom na prežitie, zbraňou, ktorou dokázala udržať v šachu ničiteľské sily, ktoré na ňu útočili zvonku, aj zvnútra. Formou, ktorú si vo svojom krátkom živote zvolila, boli jej listy. Mala štyridsaťjeden, keď zomrela.

Nado mnou, ktorý som mal vtedy sedem alebo osem rokov, stratila úplne kontrolu. Bezmocne sa prizerala, ako sme sa moja staršia sestra a ja dostali do osídiel mladého kúzelníka, ktorý jej zatarasil prístup k nám. Každú noc som sa v posteli menil na inú bytosť. Lietal som, ale nebolo to lietanie, aké som pozoroval pri vtákoch, ktoré krúžili vysoko nado mnou na fliačku oblohy, obkolesenej mohutnými skalnatými stenami. Bolo skôr pobeňovanie. Skákanie a kĺzanie sa ponad strmé svahy, po odrazení som sa nohou dotýkal hrebeňov vrchov, a dotýkanie sa špičkami nôh – len si to predstavte! – bolo zrazu zby-

točné a len som sa tým uistoval, že som sa priveľmi nevzdialil od zeme. V ušiach mi znelo mohutné svišťanie a moje telo bez krídel a peria preletelo do voľnej prírody, zatiaľ čo vrchy podou mnou sa odrazu zosypali ako lavína, ktorú som spustil špičkami prstov. Chvíľu som sa kĺzal v znepokojujúcej, ale úžasnej prázdnote. Lhký, ale nie v stave beztiaže, pretože telo ešte stále vnímalo zemskú príťažlivosť, a len čo by som si pomyslel na zrútenie, isto by sa to stalo. Záviselo by to od toho, či by sa mi podarilo čo najviac spomaliť okamih pred pádom a prebudiť sa v pravý čas.

Lietanie nebolo túžbou ako z knihy rozprávok alebo povestí, skôr reakciou na hornatý kraj, do ktorého som sa dostal. Bol to preklad posolstva, ktoré mi kraj oznámil. Dedinka dole v údolí mi pripadala ako dno jazera, ktorého brehy stúpali strmo do nedosiahnuteľnej výšky. Až v dedine, na dne jazera, som si vydýchol. Len čo som sa dostal k brehu a vzdialil som sa od dediny, začal som dychčať. Po cestách sa dalo vyjsť až tam, kde sa lesy preriedajú a uvoľňujú miesto zakrpateným húštinám a ešte vyššie až na začiatok rokliny s hrbami kamenia – kamennia, ktoré akoby bolo stále v tichom pohybe, hoci nebolo počuť kotúľanie, a dokonca ani len šuchot. Na skalných stenách, ktoré sa na ľavej i pravej strane zdvíhali do nebies, končili všetky cesty. Raz som sa pešo dostal až na okraj priepasti, ktorá oddeľuje od seba vrchy Veľký a Malý Waxenstein. Ďalej a ďalej som stúpil po kúskoch skál, ktoré sa pod mojimi nohami uvoľňovali a okamžite spustili malé kamenné lavíny. Ale zrazu sa aj kamenné nado mnou dalo do pohybu, akoby ho spustil neviditeľný človek. Rútilo sa na mňa a strhlo by ma so sebou,

keby som sa nezachránil dvomi, tromi skokmi na kame-
nistý okraj riečiska. Pri ďalšom raze som bol opatrnej-
ší. Zostal som stáť na okraji priepasti a chcel som si za-
pamätať polohu každého veľkého i malého úlomku, na
ktoré som dovidel. Potom som zatvoril oči. Keď som ich
opäť otvoril, veľké i malé kamene zmenili svoje miesta
bez jediného zvuku.

Už som tam nikdy viac nešiel. Svet na druhej strane
skalných stien, ktoré sa na slnku každý večer rozžia-
rili akoby chvílkovým čarom ohňa, zostal pre mňa
nedosiahnuteľný.

Mojím terénom boli hrboľaté, strmo sa zvažujúce sva-
hy pod skalnými stenami. Ale výraz svahy nevystihuje
závratné pocity, ktorými na mňa pôsobili. Pretože tie-
to špicaté vrchy neboli vyvýšeninami, na ktorých by sa
dalo ostať stáť, aby si človek mohol rukou zacloniť oči
a obdivovať oproti ležiace končiare. Tieto vrchy vze-
rali, akoby boli stále v pohybe, presne ako to kamenie
v rokline. Boli ako vlny valiacej sa rieky, ktoré uprostred
pohybu zmeraveli. Prihovárali sa mi: „Neboj sa, odpútaj
sa, roztiahni ruky a skoč!“

Willi bol o sedem rokov starší ako ja a býval v nápro-
tivnom dome, patriacom architektovi. Stretol som sa
s ním uprostred vojny medzi detskými bandami v Ci-
gánskom lese, kde sme proti sebe bojovali s oštepmi,
lukmi a šípmi, ktoré sme si narezali z vŕby a liesky. Ko-
lenačky sme sa zakrádali po chodníkoch posiatych ihli-
čím popod jedle, vysoké ako kostolné veže. Schovávali
sme sa za hrubými kmeňmi a skalami, pod ktorými pre-
bývali líšky a kuny. Willi ma trafil oštepom do chrbta

tak prudko, až som spadol. Oslepený slnkom som ho videl, ako stojí nado mnou s nohou na mojej hrudi. Obrátil ma na brucho, vyhrnul mi košeľu, preskúmal die ru v mojom chrbte, napľul tam a vyslovil kúzelné zaklínadlo, ktoré mi okamžite odstránilo bolesť. Zdvihol ma a na chrbte odniesol domov.

Po ceste mi rozprával o Michalovi archanjelovi, ktorý mu prepožičal silu, aby vyliečil moju ranu. Vďaka jeho spojeniu s anjelom ma naučí veci, o ktorých som sa opovážil iba snívať. Napríklad lietať. Áno, on vie o mojom prianí lietať a bude ma vyučovať v tomto umení. Ale za lietanie nepovažuje poskakovanie z vršku na vršok, ani vrabčie hopsanie zo strechy na strechu, ale lietanie ako lietajú orly až nahor k alpským štítom, vznášanie sa ponad oblaky a do nebeských výšok presne tak, ako to robia anjeli. Prirodzene predtým musím podstúpiť skúšku a nesmiem s nikým o našom spojení hovoriť. Ak by som o našom pakte prezradil čo i len slovíčko, už by ma nemohol chrániť a čerti, číhajúci na povalách a v stohoch slamy, si prídu po mňa. Budú ma vraj šľahať žeravými bičmi po holom zadku a do rán mi nasypú soľ.

Willi ma zložil päťdesiat metrov od plotu nášho domu. Ani muk! Rozumel si? Lebo ti rana praskne a nikdy sa nezahojí.

Matka chcela vedieť, kde som sa zdržal tak dlho po škole. Rozprával som jej o našich bojových hrách v Cigánskom lese, ale ani slovo o Willim a mojej rane. Bolo to prvý krát, čo som jej niečo zamlčal.

O pár dní som po vyučovaní cestou domov opäť stretol Williho. So školskou taškou mi zrazu pripadal men-

ší a nenápadnejší, ako som si ho pamätal – pätnásťročný chalan s tmavými vlasmi, učesanými na pútec. Tváril som sa, akoby som ho nepoznal a bez pozdravu som prešiel okolo neho. Zrazu ma buchol rukou po chrbte, presne po tom zranenom mieste. Ostal som stáť. Povedal mi, že moja skúška už začala. Svätý Michal chce vyskúšať moju oddanosť. Archanjel potrebuje potraviny a najmä peniaze, pretože v nebi nemajú peniaze a občas, keď ako človek chodí medzi ľuďmi a stojí v rade v potravinách, musí použiť peniaze, aby sa neprezradil.

Došlo mi, že archanjel musí mať vo vrecku pár mariek, aby sa maskoval. Ale potraviny? Nikdy som nepočul, že by anjeli jedli a dokonca aj trávili.

Nasledujúce dni som kradol redkovky, mrkvu a rajčiny, ktoré moja matka – ako každý, kto mal po vojne kúsok pôdy – pestovala na záhonoch za domom. Willi ma pochválil, ale nebol spokojný. Archanjel nepotrebuje zeleninu, ale peniaze a potraviny. Začal som kradnúť peniaze a potravinové lístky z peňaženky mojej matky. Nie som si istý, či som si bol vedomý prečinu, pretože som konal z poverenia vyššej moci. Napriek tomu som nemohol v sebe potlačiť pocit, že som tou krádežou porušil pravidlá. A ťažko som chápal, že anjel bol čoraz netrepezlivejší, dokonca pažravejší. Nechcel iba bežné potraviny a peniaze, ale aj luxusný tovar: mäso, čokoládu, cigarety. Willi mi prezradil, že čím viac mu z týchto vecí zaobstarám, o to rýchlejšie sa naučím lietať. Postupne mi narastú krídla, a to bez toho, aby som si to všimol. Mám si každú nedeľu skontrolovať ruky a nohy a povedať mu, ak by som si všimol nejakú zmenu.